

Tremtinys

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

2008 m. kovo 28 d.

Eina nuo 1988 m.
spalio 28 d.

Nr. 12 (794)

Dienas, kai vežė iš namų

Atėjus pavasariui – sulaukus kovo 25-osios, vėl ima kankinti mintys, sunkūs prisieminimai. Noriu pasidalinti jais, vildamasis, kad istorija nepasikartos, kad naujos kartos nesulaiks tokią balsių dieną, kokias teko iškentėti mums. Tikėkimės, kad niekada po Lietuvos dangumi neįvyks tai, ką išgyvenome tą atmintiną 1949 metų kovo 25-ąją. Kartais pagalvoju, ar tikrai taip galėjo būti? Mes – gyvi liudininkai. Negaliu pasakyti, kaip tąsyk skaudėjo širdį paliekant téviškę visiems laikams.

Išaušo 59-asis pavasaris nuo anų dienų, tačiau iki šiol žvelgdamas į dangų širdyje pajuntu skausmą ir 'pats sau užduodu klausimą: "Už ką"? Dabar mums, buvusiems tremtiniams, kartais prikišama, kad gyvename prisiminimais, neva, kas buvo, tas prazuvu. Bet juk ne patys savo noru brovėmės į gyvulinius vagonus. Mus sukišo prievara. Iki šiol tie prisiminimai skaudina ir kankina. Labai norėtusi juos išbrauktį iš atminties, bet jie taip giliai ir skaudžiai iširėžė, kad pamiršti neįmanoma. Būtų neblogai, jei ir tie, kurie mus grūdo į vagonus, ką nors prisimintų ir viešai prisipažintų. Ne mums to reikia. Savo gyvenimo luošintojus, anų laikų "didvyrius" mes pažistame. Anokia čia paslaptis. Dar 1988–1989 metais susikibė už ranką dainuodami dainas Baltijos kelyje sakėme, kad nenorime keršto. Ir ištisu, né plaukas nuo jų galvos nenukrito. Dabar jau visai bijoti nėra ko: nei laipsnių, nei medalių iš jų niekas neatims...

Mes nesakėme, kad reikia viską pamiršti. Tai ne žmonių valia. Tebūnie tai pamoka at-

cities kartoms, nors dabar populiaru šaipyti iš perspėjimų neprarasti sveiko proto: kas mus puls, kai aplink tik geri kaimynai, mums niekas negresia, tai kam ta kariuomenė, kam NATO? Mums negrasino nei prieš 60, nei prieš 200 metų – visada tik "gelbėjo": ir caro valdžia, ir sovietų. Mes, buvę "liaudiespriešai", kuriuos tada vystykluose mėtė į gyvulinius vagonus, grižome į Tėvynę. Kuri dar likome gyvi, esame senovo amžiaus žilagaliai.

Dabartinis jaunimas, skaitydamas rašinius ir knygas apie tremtį, nesiliauja stebėtis: kaip mes išgyvenome, vis klausinėja, kur dabar tie, kuriie mus trémē, tardė ir kankino? Ką atsakyti savo vaikams ir vaikaičiams? Būtų gerai, kad bent liūdnųjų sukakčių proga prabiltų ir antroji pusė, gedingai slėpusi savo darbus. Tai būtų prasmingas poelgis nukankintujų ir nukentėjusių atžvilgiu. Mes, buvę politiniai kaliniai, tremtiniai prisiminkime ne tik 1949-ųjų tremtį, bet ir visus nukentėjusių nuo praėjusio šimtmecio okupacijos. Prisiminkime tuos, kuriuos laidojome amžinojo išalo žemėje, kurie negrijō į Tėvynę, ant kurių kapų niekas neuždegs žvakutės. Prisiminkime žuvusiuosius ir nukankintuosius, pamastykime, arviską padarėme, kad istorija nepasikartotų. Vėl regimie besikaupiančius klastingus debesis virš jaunos nepriklausomos šalies. Nenuleiskime akių ir netikėkime netikrasis pranašais, nepasitikėkime štirlicais, kurie apsimeta geradariais, o tarnauja gedingai bolševikinei ardomajai sistemai.

**Antanas MAJAUSKAS,
buvęs tremtinys**

Statoma „Sibiro Madona“

Praėjusią savaitę pradėti naujo vaidybiniu filmu „Sibiro Madona“ filmavimo darbai. Filmo leitmotyvas – paveikslas „Sibiro madona“, kaip meilės ženklo, sukūrimo istorija. Tačiau filmo centre – dviejų jaunu žmonių meilė ir nepaliaujamas jų éjimas vienas pas kitą per kančias, badą, tremtį ir netektis.

Tai psichologinė drama apie nepelnytai užmirštus gyvenimus ir kančią, apie žiaurią tikrovę ir tiesą tų žmonių, kurie mylėjo, svajojo ir nepaliavo tikėti net pačiomis beviltiškiausiomis aplinkybėmis. Per istorinius faktus filme „Sibiro

Madona“ bus atskleista labai graži jaunu žmonių meilės istorija, kartų istorija, paslaptingo paveikslėlio „Sibiro Madona“ sukūrimo istorija bei paliečiamas visais laikais svarbi žmogaus orumo išsaugojimo sunkiausioms sąlygomis tema.

Pagrindinius vaidmenis filme atlikės dainininkas, televizijos laidų vedėjas Marijonas Mikutavičius ir jaunas perspektyvios aktorės Benita Vasauskaitė bei Toma Vaškevičiūtė.

Vaidybino filmo „Sibiro Madona“ sumanymo autorius – Vytautas Vilimas, režisierė – Inesa Kurklietytė. „Tremtinio“ inf.

Kovą Šiaulių Aukštabylio vidurinė mokykla kartu su Lietuvos politinių kalinių ir tremtiniių sąjungos Šiaulių filialu moksleiviams suorganizavo renginį, turiniu ir forma atspindintį Aukštabylio vidurinės mokyklos paruošto projekto „Ateiti kuriame šiandien“ tikslus ir uždaviniaus: ugdyti norą pažinti sa-

leivių žygis, kurio metu aplankytos svarbiausios Šiaulių miesto vietas, moksleiviams papasakota apie žykius, susijusius su miesto ir visos Lietuvos istorija. Du šimtai moksleivių iškeliau kartu su mokyklos direktoriu A. Kontrimu, mokytojais, LPKTS Šiaulių filialo atstovais ir svečiais – Kelmės rajono Šaukė-

mo dalyvių. Po šio šiurpaus žygio kalnelis imtas vadinti Sukilėlių kalneliu. Šią vietą šiauliačiai laikė šventą. 1935 m. kalnelyje buvo iškilmingai atidengtas paminklas, skirtas didvyriams, žuvusiems už Lietuvos laisvę, ir pavadinatas Lietuvos Neprisklausomybės paminklu. Sovietų laikais kai kurios paminklo dalys pa-

Žygio dalyviai Šiaulių miesto aikštėje

Prie Lietuvos savanorių kapų

vo miestą ir jo istoriją, prisidėti kuriant naujas tradicijas, rinkti kraštotoiros medžiagą, bendrauti su žvairaus amžiaus žmonėmis. Renginį organizavo Aukštabylio vidurinės mokyklos mokytojos E. Grigaliūnienė, L. Vaičiūtė, L. Rakštenė ir LPKTS Šiaulių filialo valdybos narė V. Jokubauskienė. Renginį koordinavo Aukštabylio vidurinės mokyklos direktoriaus pavaduotoja K. Umbrāžūnienė ir LPKTS Šiaulių filialo pirminkas V. Deveikis.

Šiemet pirmą kartą Šiaulių mieste suorganizuotas moks-

keistas – jis turėjo simbolizuoti „liaudies kovą už laisvę“. Tik atkūrus nepriklausomybę paminklas atstatytas.

Apsilankyta prie Šiaulių apskrities administracijos pastato, kurio sienoje pritvirtinta paminklinė lenta Jonui Noreikai – Generolui Vétrai. Apie Jono Noreikos – tauraus karininko ir Lietuvos patrioto tragiską likimą papasakojo LPKTS Šiaulių filialo tarybos narys C. Dirkė.

Tėsdami žygį jo dalyviai atvyko į seniasias Šiaulių miesto kapines ir susibūrė prie Lietuvos karių savanorių, žuvusių 1919–1920 m. kovose su Rusijos bolševikų ir Lenkijos kariuomenėmis, bermontininkų būriais, kapų. Apie to laikotarpio Lietuvos valstybės gynėjų kovas pasakojo Aukštabylio vidurinės mokyklos istorijos mokytoja E. Grigaliūnienė. Moksleivai ir visi žygio dalyviai susidomėję klausėsi E. Labuckaitės-Tolkienės, jau daugiau neip 60 metų prižiūrinčios ir tvarančios Lietuvos savanorių karių kapus, pasakojimo.

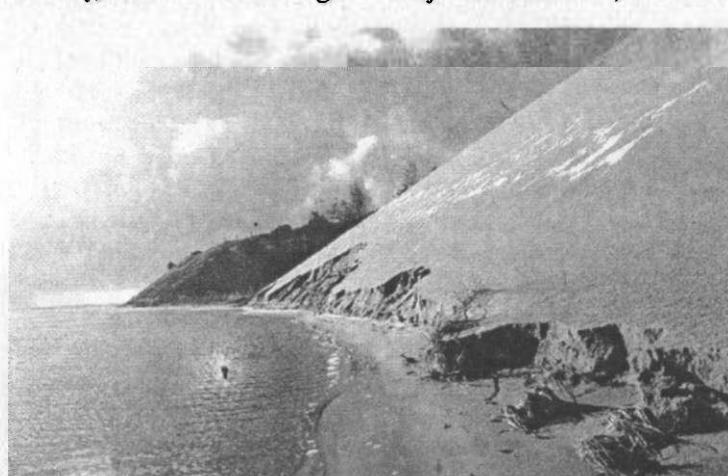
(keliamo į 4 psl.)

Metas saugoti ne tik Kuršių neriją

Kovo 19 d. visuomenei trūko kantrybė stebeti, kas vyks ta Kuršių nerijos nacionaliniame parke ir ypač jo vadovai Aurelijai Stancikienėi. Todėl buvo surengta protesto akcija prie Aplinkos apsaugos ministerijos, kuriai vadovauja naujai paskirtas ministras Artūras Paulauskas. Kas šis žmogus – "Tremtinio" skaitytojams tikriausiai nebe reikia pristatinėti. Geriausias minimame mitinge išreikštasis akcentas – aktoriaus Gedimino Storpirščio sudainuota daina apie kiaulę, nuvykusią į Paryžių, meno ir kultūros sostinę, kur "kiaulė" nesuge-

tuvia iki šiol dar néra mačiusi. Dalius Stancikas, A. Stancikienės vyras, ilgametis Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sajungos narys, "Lietuvos aido", vėliau – Tėvynės sajungos frakcijos darbuotojas, politiniams kaliniams ir tremtiniams gerai žinomo politinio kalnio E. Stanciko sūnus, www.bernardinai.lt nuo širdžiai parašė straipsnį apie tai, kokį spaudimą iš minimų gobšuolių patiria dabar, laisvoje Lietuvoje, jo žmona ir šeima. Straipsnyje rašoma, kad policija nustatė esą A. Stancikienė padariusi avariją. Atpažintas jos automobilis, atsirado

Unikali Kuršių nerijos pakrantė

ba daugiau nieko, tik nusišla panti viešoje vietoje arba ant meno paminklo išraižytį, kas čia lankėsi.

Taikliausiai pasisakė jaunesnysis Vytautas Landsbergis, ragindamas lietuvius, įveikusius išorinę okupaciją, imtis kovos su vidine. Žvelgiant į tai, kas dabar vyksta Kuršių nerijoje, galiausiai darosi aišku, kai kalbama apie kovą su vidine okupacija. Tai kova su godžiais, jokios moralės ir kitų žmonių teisų nepaisančiais gobšuoliais, kurie bet kokia kaina siekia prisiplėsti visuomeninio turto, vengia viešųjų interesų, siekdami patenkinanti labai siaurus, savanaudiškus įgeidžius.

Gal tai nebūtų taip drastiška, jei tai būtų daroma bet kurioje kitoje Lietuvos vietoje, bet ne Kuršių nerijoje. Tai gamtos kampelis, nesavanaudišku, sunkiu ir ilga mečiu darbu mums padovanotas ankstesnių kartų žmonių. Nuostabu, kad jis yra Lietuvoje ir gali šlovinti Lietuvą kaip itin darbščių ir idealistinės pasaulėžiūros žmonių šalį. Tai įrodymas, ką gali žmogus, lietuvis.

Ir štai šioje trapioje žemės sankaupoje, teisingiau, suvaldyto smėlio karalijoje, šian dienai siautėja gobšuoliai, daugiausia priklausantys A. Paulausko vadovaujamai "Naujajai sajungai". Iš tiesų nauja "sajunga", tokia, kokios Lie-

"liudininkų", mačiusių automobilio šeimininkę, kai tuo metu A. Stancikienė buvo užsienyje komandiruotėje. Tai daug daugiau pasakantys faktai, nei tai, kad Stancikai prie savo namų surado kapinių gėlių su degančia žvakute mirusiesiems. TV laidoje "Paskutinė instancija" A. Stancikienė pasakojo apie sklandančius gandus: ji minėjo, kad gavo pranešimą, jog žinoma, kad jai ieškomas žudikas. Penkių vaikučių mamai...

Ar mes galime tylėti, raimai sudėjė rankas? Kas bus, jei, pasak "Paskutinės instancijos" kūrėjų, A. Stancikienė ištiks A. Pociūno lemtis? Aišku, viešojoje, politinėje erdvėje mes turėsime galimybę kalbėti, protestuoti. Tačiau ar tai atpirks penkių vaikų mamaus netekėti, netekštį žmogaus, sāžiningai ir principingai dirbusio valstybei? Ar taip sédėsime ir lauksime, kol buvę kagibistai ir jų pasekėjai tvarysis kaip nori?

Minimame protesto mitinge, kuriamė dalyvavo apie du šimtai žmonių, matėsi ir daug buvusių politinių kalinių ir tremtinų. Ten buvo LPKTS Vilniaus filialo atstovai. Tai gera. Tačiau atejo metas, kai turime principiagiau apginti saviškius, Lietuvai dirbančius žmones. Priesingu atveju gyvensime okupuoti iš vidaus.

Ingrida VĖGELYTĖ

Lietuvos atominė ir Briuselis

Pagaliau piliečių keliamas šurmulyis dėl Ignalinos atominės elektrinės (IAE) darbo pratęsimo pasiekė aukščiausią LR valdžios viršūnę, nors 2008 m. pradžioje tas klausimas atsitrenkė net į ES „politbiuro“ komisariatus Briuselyje.

Apie tai mūsų valdžia jau seniai turėjo balsiai kalbėti, net rekti. Ypač tylėdami nusikalsto tie, kurie nuo seno sėdi valdžios kėdėse, o dabar vaizduoja staiga „Ameriką atradę“.

Iš archyvo iškrapstytas prieš 8 metus spaudai mano atiduotas straipsnis „Vietoj atomo skaldoma tikrovė“ priminė, kad visišku tylejimu negalima kaltinti vieną iš valdžios vyrų – valstybės vadovą Valdą Adamą. Jis prabilo jau 2002 m. pradžioje, pirmosios savo kadencijos metu, kaip primena straipsnis, bet, pasirodo, už tai buvo stipriai puolamas dabartinių „Amerikos atradėjų“.

Nors Prezidento ir mano, kaip publicisto, pažiūros į globalistinius klausimus ne dažnai virpa ta pačia bangą, tačiau tada man neklidė spaudoje ginti valstybės vyrą, drąsiai pasakantį svarbią tiesą.

Tada rašiau, jog IAE klausimui pasisakyti mane paskatino juokingai isteriškas socialdemokratų išpuolis prieš Prezidentą Valdą Adamą už jo drąsų ir tikrovišką pareiš-

kimą. Tada klausiau: ką gi tokio skandalingo ir tiesos neatitinkančio pasakė Prezidentas V. Adamkus? Jis pasakė, kad Lietuva neigali skubiai uždaryti Ignalinos atominė elektrinė ir kad europiečiai turi prisidėti prie jų reikalaujamo projekto įvykdymo. Kur čia netiesa? Tad kokie motyvai skatina isterišką riksma? Ar nereikėjo Vakarų Europai jau seniai tai pasakyti?

Dabar, kaip ir anuomet, manau, kad apie IAE baiminai beūkčiojų mūsų kaimynai Vakaruose yra veidmainiai ir keblios geopolitinės Lietuvos padėties išnaudotojai. Jiems IAE nebuvu „pavojinga“, kol ji buvo Kremliaus rankose. Dabar ji nebe „stachanovietiškai“ prižiūrima, kaip buvo Černobylis, ir jos saugumo sistema, kiek žinau, gerokai pagerinta. Neteko girdėti né cyptelėjimo protestų, kai sovietai statė nesaugią atominių elektrinių grandį Vakarų Europos panosėje.

Tad ir šiandien būtų pravartu pažvelgti atviromis, faktais akinuotomis akimis į Vakarų europiečių, mūsų ES kaimynų, vaidmenį dėl atominių elektrinių statymo ir uždarymo.

Jeigu tik dabar paaiškėjo, kad IAE yra nesaugi ar jiems pavojinga, tai kodėl nejrodo savo „baimės“ tikrumo užmėdamis už šios – IAE uždary-

mą ir kitos, Lietuvos energijos poreikius atitinkančios, pastatyti? Juk Europa nebuvo taip, kaip Lietuva, nuteistiota karu ir dviejų genocidių okupacijų. Kai kurios jų pasipelnė iš krauso prekybos su abiem kariaujančiomis pusėmis. Jie pakentė Baltijos valstybių okupaciją ir prekiavo su mūsų okupantu. Tad pinių turi daugiau nei mes. Jei tikrai „bijo“ IAE, tad baimės objektą gali nušluoti doleriais ar eurais.

Vakarų Europa ir žmonių skaičiumi, ir ekonominiais ištekliais, buvo turtingesnė už JAV, tačiau suaupe gynybos lėšų, daug metų būdama JAV karinio skydo pridengta. Amerikos politikai duri siems įtaką globalistams nesinorėjo paleisti europinio regiono. Tad tėsė JAV ekonomiją nususinimą mokėdami ir Europos gynimo išlaidas.

Iš savo dėmesio akiračio niekada neišleidau Lietuvos energetikos. Todėl ne stebėtina, kad jau senokai, man gyvenant JAV, dėmesį patraukė „The Washington Times“ straipsnis. Jame buvės prezidento R. Reigano Ekonominės tarybos pirminkas prof. Kreigas Rabertsas (Craig Roberts) nagrinėjo sovietų okupuotose valstybėse pastatyti jėgainių klausimą.

(keliamo į 3 psl.)

Dėl išpuolio prieš demokratiją ir Tėvynės sajungą

TS prezidiumo pareiškimas

"Lietuvos ryte" paskelbtą žūlią klastotę, metančią dėmę Tėvynės sajungos vicepirmininkei Rasa Juknevičienei, vertiname kaip šiurkštū išpuoli prieš demokratiją. Tai jau ne pirmas šio dienraščio bandymas susidoroti su asmenimis, kurie nuosekliai priešinasi valstybės griovimui ir užvaldymui.

Peržengta riba, už kurios laikraštis tampa perkamu įrankiu įvykdinti politinius užsakymus ir visuomenės dezinformavimo priemone.

Žuvus pulkininkui Vytautui Pociūnui ir Seime pradėjus tyrimą dėl VSD veiksmų, Tėvynės sajungą émė pulti asmenys, išsigandę šio tyrimo ir jų įtakos valstybės valdyme galimo sumažėjimo. Tuo metu turėdamas Valstybės saugumo departamento vadovybę ir juos aptarnaujančią žiniasklaidą, šie asmenys nuolat kurpė ir tebekurpia apgailėti-

nas šmeižto atakas. Toks buvo bandymas Tėvynės sajungą siekti kažkokia teroristinė organizacija, vėliau – nenusisekęs bandymas kerštyti dėl laikyenos kuriant „Leo LT“, o pastarosiomis dienomis – precedento neturinti šmeižto ataka prieš Tėvynės sajungos pirminkino pavaduotoją Rasą Juknevičienę.

Prieš penkerius metus Lietuvą sudrebinės Rolando Pakso skandalas, atvedės į jo atstatydinimą iš Prezidento pareigų, deja, netapo precedento politinės sistemos apsilavymui. Atvirkščiai, didžiulę valdžią savo rankose sukaupė šešelinės grupės, kurios, norėdamos išlaikyti ir sustiprinti savo įtaką valstybėje, naudoja itin brutalius ir apgailėtinus metodus – melą, šmeižtą ir kitus nedemokratinėse valstybėse varto jamus politinio veikimo būdus. Joms tarnaujan-

tis dienraštis jau susilygino su tokia šmeižkiška bulvarinė spauda kaip "Laisvas laikraštis" ir "Karštas komentaras". Su šiaisiai leidiniais mes nuosekliai laikomės nuostatos nebendradarbiauti.

Esame įsitikinę, kad tyčia šmeižianti ir šešelinės grupės aptarnaujanti žiniasklaida yra žodžio ir spaudos laisvės kompromitacija, todėl kviečiame visus Tėvynės sajungos narius ir rēmėjus nuo šiandien atsisakyti "Lietuvos ryte" prenumeratos ir bendradarbiavimo su juo bet kokiomis formomis.

Sveikiname Specialiųjų tyrimų tarnybą, kuri rodo vis didesnę brandą kovoje su korupcija valstybės įstaigose, tačiau esame nemaloniai nustebinti dezinformacijos lavina, kuri lydi bene kiekvieną garbesni specialiųjų tarnybų atliekamą tyrimą.

Lietuvos atominė ir Briuselis

(atkelta iš 2 psl.)

Nurodės jégainių ekonominių svorij nepriklausomybę atkūrusioms valstybėms prof. Robertas pareiskė, kad toms valstybėms atominės jégainės uždarymas gali būti „tolygus valstybės uždarymui“.

Taip mano žymus JAV ekonomistas, visada esantis pavergtu tautų laisvės bylos rėmėjas.

Pirmosios sovietų okupacijos pradžioje atlikdamas Technikos fakulteto skirtą vašaros praktiką Vilniaus elektarinėje gavau pamoką apie sovietinį „sabotažo“ režimą įmonėse. Budinčiam mechanikui lenkui užsižiopsojus, išseko vieno elektrinio motoro guolių tepimo tepalas. Ašiai prikepus prie guolių sutriko garo kondensacijos įranga, aptemo dalis Vilniaus miesto. Jégainės valdymą perėmės NKVD kapitonas vidurnaktį sušaukė elektrinės inžinierius ir technikus ir, išrikiavęs palei sieną, grasino visus sušaudyti už sabotažą.

Tai nepadarė manęs atominį jégainių žinovu, bet suvertino dėmesį energetikai apskritai ir Lietuvos energijai koncrečiai. Tad nenuostabu, kad vėliau pamačiau, jog tiekiant energiją didelį vaidmenį vaidina ne tik sovietinio tipo teroras, bet ir „demokratiska“ politika. Todėl Ignalinos jégainės uždarymas ir finansavimas, ko gero, daugiau priklausys nuo politikos, nei nuo technologijos. O politikuojant reikia derėti ir geros kai užsipašyti, kad bent ką gautum. Šiuo atveju mums nera reikalo užsipašyti daugiau kaip Lietuvos nepriklausomybę. Bet ir ne mažiau!

Pirmasis JAV Prezidentas Džordžas Vašingtonas (George Washington) išpėjo: „Valdžia yra nepatikimas tarinas arba aršus tironas“. Savo tarną – LR Vyriausybę turime (patys!) atidžiai pasirinkti ir prižiūrėti, ypač tokiose derybose, kaip šio meto, kad jose būtų bojam LR, o ne kokie nors kiti, interesai. Todėl stebetojų postus turėtų užimti ir visuomeninių organizacijų atstovai. IAE darbo pratęsimas turėtų neapsiriboti šurmuliui Lietuvos kibire, o išsvystytį i audrą Baltijos jūroje ir į cikloną virš Briuselio. Tada ES „politbiuras“ lengvai atras užslepstus teisinius argumentus ES narės Lietuvos nepriklausomybei nuo buvusio okupantu užtikrinti.

Visame pasaulyje vos ne į pirmają vietą iškilo spėlioji-mai ir prognozės, kokia pogezės 7-osios bus naujojo Rusijos prezidento Dmitrijaus Medvedevo politika, kai jis oficialiai priims priesaiką.

Pagrindinis spėlionių objeketas – ar D. Medvedevas bus tik paklusnus savo pirmtako ir būsimuoju premjero Vladimiro Putino nuolankus klapčiu-kas, ar bent žodžiais bandys demonstruoti savo demokratiškumą. Įdomių pastabų pateikė buvęs B. Jelcino laikų politikas ir premjeras Jegoras Gaidaras. Jo žodžiais, pirmiausia reikia liautis kartoti senają imperinę politiką, išstumti įsigalėjusį žalingą postimperinį sindromą. Sovietų sąjunga buvo ne pirmoji, bet paskutinė, subyrėjusi 20 amžiuje. „Imperijų žlugimas ir byrėjimas po Antrojo pasaulinio karo, užsitiesės kelis dešimtmečius, – ne atsitiktinis reiškinys. Tai esminių pokyčių pasaulyje rezultatas. Visi bandymai išsaugoti imperiją jėga atvesdavo tik į naujus karus ir visada baigdavosi nesėkme. Tai, kad po Sovietų sąjungos kracho pavyko išvengti didžiojo kraujo, – tas galėjo įvykti pagal jugoslaviškų scenarijų, – yra pagrindinė.

nis pirmojo Rusijos prezidento Boriso Jelcino nuopelnas ne tik Rusijai, bet ir pasaulyi. Žinoma, su imperijos pradimu susitaikyti labai sunku. Apeliacijos į buvusią didybę ir galybę, pažadai susidoroti su issilavinusiais „vasala“ – labai efektyvi priemonė vidaus politikoje. Ypač tada, kai daugelis gyventojų susiduria su rimtomis ekonominėmis problemomis. Taigi imperininkai ne atsitiktinai propaguoja senus sovietinius filmus – štai kokie mes buvome galinti ir kaip mus išdavė. Dabar mes parodysime pasauliui, ką galime. Kai panašūs pareiskmai ir kalbos vyksta oficialioje aplinkoje – dar nieko baimaus. Bet tokios nuostatos sukelė tiesiog tarpusavio lenktyniavimą tarp politikų: kuris gi iš jų išrėš karingesnę kalbą, adresuotą buvusiems „vasalam“, ypač atsisakantiems paklusti. Kur kas lengviau juos keikti, nei užmegztis normalius tarpusavio santykius. Pasiduoti postimperiniams sindromui, mokyti visus, kaip reikia gyventi, palyginti nera sunku. Tai reiškia, apsupti save (Rusiją) žiedu valstybių,

dėl tokios imperinės politikos tapusių ne tikai nedraugiškais, bet ir priešiškais. Kai kuriems Rusijos politikams tokia perspektyva netgi patinka, tačiau valstybei ta politika absoliučiai nereikalinga.“

Deja, taip mąsto nedaugelis Rusijos veikėjų. Kremliaus valdovas D. Medvedevas jau tituluojamas kaip liberalas, o jo būsimasis valdymas – kaip „atlydys“. Esą po aštuonerių metų V. Putino valdymo, valdžios „vertikalės“ stiprinimo, grubaus spaudimo ir šantažo ne tik NVS kaimynės, bet ir Vakarų palengva grįsprie demokratijos. D. Medvedevo kalboje, pasakytoje nesenai įvykusiam Ekonomikos fórumu Krasnojarske, pabrėžiama, kad Rusijos politikos pagrindas turi būti ne tik asmeninė, bet ir ekonominė laisvė. Pagaliau, laisvė vienems laisvai reikštis savo nuomonę. Bettai tik žodžiai. Kaip pažymėjo Rusijos Politinių technologijų centro generalinio direktoriaus pavaduotojas Aleksejus Makarkinas, valdžioje išlieka ta pati komanda, o V. Putinas, būdamas premjero, liks senojo magist-

Įvykiai, komentarai

Kaip šluos naujoji šluota

ralinio kurso garantu. Pasi-keis nebent politikos stilistika. Pavyzdžiu, tarptautiniuose santykiuose bus mažiau emocinės retorikos, provoka-cinių konfliktų, na, kad ir erzinant Gruziją. Galbūt tokios „jaunimo“ organizacijos, kaip „Naši“ ar panašios, rečiau pi-ketuos prie užsienio ambasa-dų, kaip tai darė Estijos ar Di-džiosios Britanijos pasiuntin-nybių atžvilgiu.

Beje, jei pažvelgsime į istoriją, tai per pastaruosius šimtų metų pasikeitimai aukščiausioje Rusijos imperijos, ypač komunistinės, valdžioje visada reiškė tam tikrą politinės oligarchijos pasikeitimus. Stalinas „revizavo“ Leniną, Chruščiovas pasmerkė stalinizmą, Brežnevą paskel-bė Chruščiovą volunteristu, Gorbačiovas darė „perestroj-ką“, B. Jelcinas „palaidojo“ SSRS ir SSKP, V. Putinas B. Jelcino valdymo laikotarpi įvardijo kaip chaoso metus, o SSRS žlugimą pavadino tragedija. Taigi sekant istorinę logiką, galima tikėtis, kad kažkas panašaus įvyks ir valdant D. Medvedevui.

Jonas BALNIKAS

Įvairenybės

Faraonų vaistininkystė

Senovės egiptiečiai, pasi-rodo, ne tik meistriškai balzamavo kūnus, bet ir mokėjo gydyti. Bent jau naminių vaistų turėjo nemažą pasirinkimą. Bostono universiteto medicinos mokyklos farmakologijos profesorius dr. J. Vortas Estesas, iš senų papirusų išstudiavęs apie 1350 išsifruotų receptų, teigia, kad trečdalis egiptiečių naudotų vaistų tikrai turėjo farmakologinių sa-vybių. Pavyzdžiu, prieš infek-ciją egiptiečiai pasitelkdavo antibakterinį vario karbonato, randamo žaliajame malachite, tepalą. Medų, regis, naudojo ir dėl baktericidinio bei antiseptinio poveikio. Dar lieka ištirti, ar egiptiečiai tikrai naudojo rugių skalces migreniniams galvos skausmui malšinti.

Ilgaamžis kvapas

Senojoje Maroko sostinėje Marakeše stovi 60 metrų aukščio minaretas, kurio sienos kvepia muskus. Šis statinys pastatytas 1195 metais kaip padėka Alachui už pergalę prieš ispanus. Sultanui nurodžius, įskiepinį buvo supiltą 960 maišų kvapniojo augalo, kurio aromatas sklinda ir šiandien. Beje, senaisiais laikais kviesti malda nuo šio minareto galėjo tik akli mue-

dzinai, kad nematyti, kas de-dasi sultono hareme.

Daktare, iškvépkite!

Didžiosios Britanijos medikų asociacijos kongrese pa-minėtas nerimą keliantis faktas: trys tūkstančiai anglų gydytojų – alkoholikai. Kaip rašoma Johanesburgo „Sunday Times“, labiausiai Bakchui neatsispiria terapeutai ir chirurgai. Už piktnaudžiavimą gérimalis baudžiamojon atsa-komybėm jie patenka 9 kartus dažniau nei kiti gydytojai.

Triukšmas ir krauko spaudimas

Šveicaru laikraštyje „Neue Zürcher Zeitung“ rašoma, kad Bonos universiteto klinikoje buvo tiriamas gatvės triukšmo poveikis žmogaus krauko spaudimui. 12 tiriamųjų grupė iš pradžių nuolat girdejo į magnetofono juostelę įrašytą „balta“ (natūralu) triukšmą. Pasirodė, kad jis žmogaus organizmui nekenkia. Nuo gatvės triukšmo pas-tebimai padidėjo tiriamųjų krauko spaudimas. Moksli-ninkai nustatė, kad krauko spaudimą kelia ne tik gatvės triukšmo lygis, bet ir jo dažnumo charakteristikos. Ypač triukšmas kenka linkusie-

siems į hipertonią ar ja ser-gantiesiems.

Dirbtinė oda

Bostono (JAV) vykusiam chirurgų kongrese paskelbta, kad amerikiečiai mokslininkai sukūrė dirbtinę odą, sėmingai pakeičiančią natūralią žmogus odą, pavyzdžiu, smarkiai apdegus. Iki šiol, jei nudegimas sudarydavo 60 procentų odos ploto, ligonis mirdavo. Dirbtinė oda išgelbsti net taip smarkiai apde-gusius žmones.

Raupsų bakterijos

Bornstelio Eksperimentinės biologijos ir medicinos instituto (Vokietijoje) mokslininkai pastebėjo, kad raupsus sukeliantis mikroorganizmas gali gyventi ant kai kurių durypynų samanų. Laboratori-joje Mycobacterium leprae dauginosi substrate, kurio sudėtyje buvo amino rūgščių, angliavandeniu ir steroidu, gautu iš tų samanų. Tikimasi, kad Mycobacterium leprae dabar bus galima užsiauginti laboratorijose. Tai iki šiol vis nepavykdavo.

Magma – energijos šaltinis

Vienoje mokslinėje JAV la-boratori-joje atliki tyrinėjimai rodo, jog magma galima pa-

naudoti kaip energijos šaltinį. Iš pradžių buvo atliekami eks-perimentai. Išsiaiškinta, kad 1000 laipsnių temperatūros magmoje galima išgręžti 90 metrų gylio grējinį. JAV Geologijos tarnybos specialistai ap-skaičiavo, kad magmos sluoksnis, esantis 10 tūkstančių metrų gylyje nuo Žemės paviršiaus po žemyninė JAV teritorijos dalies danga, yra sukaupęs 800–8000 kartų daugiau ener-gijos negu JAV suvartojama per visus metus, – rašoma žurnale „Science News“.

Ryžių lukštų nauda

Prieš keletą metų japonų ir indų mokslininkai atrado, kad ryžių selenos mažina cholesterolio kiekį kraujyje. JAV javų perdirbėjai suskato dėti jų į savo gaminius. Dabar tri-juose Masačiūsetso universitetuose ištirta, kad panašiai veikia ir iš ryžių lukštų iš-spaustas aliejus. 18 mėnesių tyrimai su žiurkėmis ir bež-džionėmis parodė, kad beskonis, bekvapis aliejus sumažina cholesterolino iki 40 proc. Dar daugiau, jis mažina nepa-geidaujamą mažo tankumo li-poproteininį cholesteroliną, nekeisdamas „gerojo“ –dideilio tankumo cholesteroliną – kiekio. Žmonėms tokis aliejus labai naudingas.

Pagal spaudą parengė Midas Urbonavičius

Palydos, virtusios politine demonstracija

Marijampolietis Anupras Mozūraitis, gimęs 1925 m., seniai žadėjo aprašyti savo ilgo gyvenimo patyrimą. Bet aš ėmiau ir aplenkiau jį – surašiau tai, ką jis man papasakojo.

Anupro tėvas Vincas Mozūraitis buvo pedagogas, caro valdžios metais baigęs Veiverių mokytojų seminariją. Neprikalauomybės metais ilgai mokytojavo Liudvinave, kur ir gime Anupras. Vinco šeima susilaukė dar ir dukters Bronės. Ji ištakėjo už Kazio Dirmanto – krašto apsaugos ministro gen. S. Dirmanto sūnaus. 1944 metais Dirmantai pasitraukė į Vakarus, Kazys ir Bronė atsidūrė Australijoje.

Vincas Mozūraitis išigijo žemės sklypą Marijampolės miesto pakraštyje, pasistatė namą ir 1936 metais persikėlė ten gyventi. Iš jų namų tuo metu dar matėsi kareivinės, pas juos apsigyvendavo kari-ninkai ir puskarininkai. Jaujai Anuprą žavėjo kariškiai, jis matydaus iškilmingas pulko rikiuotes, eisenas. Nutarė būtinai stoti į karo mokyklą.

1940 metų birželį raudonieji okupavo Lietuvą. Už pasyvų pasipriešinimą – bandymą pasitraukti į Vokietiją – DLK Vytenio pulkas iškeldintas į Švenčionelius. Miesto jaunimas susirinko išlydėti karių, padėjo susikrauti mančią į traukinio vagonus. Vietoj pėstininkų į Marijampolę atkeldintas husarų pulkas iš Alytaus. Anupras stebėjo be ne paskutinę raitelių pulko šventę. Nuostabą kėlė raitelių pasirodymai, beveik prilygstantys cirko triukams. Greitai ir šis raitelių pulkas buvo išdraskytas, likviduotas. Lietuviškos kavalerijos nebeliko.

1940 metų birželio 22 dieną Marijampolėje sugriaudėjo bombų sprogimai. Raudonoji miesto įgula paskubomis bėgo, bet apie 10 kilometrų nuo Marijampolės, Varnabūdės miško pakraštyje, ties Barsukynės kaimu, juos užklupo priešakinė vokiečių kariuomenės rinktinė. Trumpame mūsyje žuvo apie 300 raudonarmiečių.

Tuoja paaiškėjo, kad naciai – irgi okupantai. Sunkėjant padėčiai frontuose, jiems reikėjo vis daugiau talkininkų, bet jų surasti Lietuvoje buvo nelengva, nes čia visuomenė perprato nacių kėslus ir pradėjo priešintis, okupantų sumanymus sabotuoti. 1943 metų pavasarį buvo paskelbtas raginimas stoti į transporto tarnybą – prisistatyti su savais arkliais ir vežimais. Už tai buvo žadama rūkalų, degtinės ir kitokio atlygio. Susigundžiusių cigaretėmis ir degtine Marijampolėje susirinko per 100

Anupras Mozūraitis

Paminklas žuvusiems Lietuvos vietinės rinktinės kariams prie Marijampolės kareivinių. Antras iš dešinės – Anupras Mozūraitis žmonių. Vietos gimnazistai nuspindė juos iškilmingai palydėti. Išvakarėse A. Mozūraitis ir kiti jaunuoliai aplankė pažstamas ir paragino kitą dieną ateiti į paldas.

Prie kareivinių susirinkusi minia vietinė vokiečių administracijai kėlė įtarimą. Tuoj atvykės vokietis – miesto komendantas jaunimui liepė išskirstyti. Jaunimas joneklausė, pasigirdo balsą, kad okupuoto krašto gyventojų nevalia imti į kariuomenę ar kitą tarnybą. Nuo kareivinių, kur buvo apsistoję "transportininkai", susirinkusieji, atmetė ir vietos policijos viršinininko Pilecko įkalbinėjimus išskirstyti, Vytauto gatve padėjo miesto centro link. Eisenos dalyviai prieky iškėlė Lietuvos Trispalvę. Netoli komendantūros (ji buvo dabartinės apskrities viršinininko administracijos pastate, netoli Šv. Vincento bažnyčios) vėl pasirodė komendantas, ši kartą ginkluotas. Sujuo – apie 10 ginkluotų vokiečių kareivių – tiek jų tuo metu buvo mieste. Kareivinėse buvo apie 100 lietuvių savisaugininkų, bet eiseną išsklaidyti

jie atsisakė. Komendantas pareiškė: jeigu susirinkusieji žygios toliau, jis šaudysiai, be to, pridurė, kad jau paskambinės į Kauną ir iš ten atvyksia sunkvežimiai su esesininkais. Šis argumentas paveikė ir demonstrantai išskirstė. Pagal pirmąjį sumanymą buvo ketinta tik gražiai išlydėti "transportininkus", bet palydos virto politine demonstracija.

Gestapininkai tardė Anuprą Mozūraitį, Juozą Bartininką, Vytautą Dragūną, Praną Naujoką ir dar kelis gimnazistus, bet, nieko įdomaus neiš-

Sveikiname

Garbingo Jubiliejaus proga buvusių tremtinę Emilią MOLIEJIENĘ sveikina LPKTS Kauno filialo ir Palemono poskyrio nariai.

Daug metų prabėgo su vėjais,
Bet Tu išlikai nuostabi,
Vaikai ir vaikaičiai tikejo, kad
Visk, o visk gal...
Laiminga gyvenki, šypsokis,
Lai metų našta neužguls.
Sveikatos beribės ir džiaugsmo,
Ir meilės žmonių artimų...

Mylimą mamą, močiutę, anytą Stefaniją JUTAITĘ-POPIENĘ, šaltojoje Igarkoje iškentėjusi tremties vargus ir netektis, bet nepalūžusi, sveikiname 70 metų jubiliejaus proga.

Linkime stiprios sveikatos, laimės, išvermės bei Aukščiausiojo palaimos.

Marija Popienė

Pilielinio ugdymo pamoka

(atkelta iš 1 psl.)

E. Tolkienė, jaunystėje dirbusi pradinį klasių mokytoja, neseniai sulaukus garbingo 85 metų jubiliejaus, kalbėjo mokiniams apie meilę Tėvynei – mažai Lietuvėlei, sakė, kad priešai nesugebėjo pavergti Lietuvos todėl, kad jos gynėjai Laisvę brangino labiau už gyvybę.

Prie paminklo kariams savanoriams įvyko jaunujų šaulių pasižadėjimo ir priėmimo į Lietuvos Šaulių sąjungą iškilimės. Pagerbdami žuvusiu už Lietuvos valstybę karių savanorių atminimą, žygio dalyviai uždegė žvakučių ir paupuošė kapus trispalvėmis vėliavėlėmis.

Skvere prie Šiaulių m. savivaldybės žygio dalyvius paseikino Šiaulių m. vicemere A. Javtokienė ir Šiaulių vyskupas E. Bartulis. Po to visi klausėsi choro „Tremtinys“ ir

Aukštabalio vid. mokyklos ansamblio dainų, stebėjo Aukštabalio vid. mokyklos šokių kolektyvo „Šermukšnėlė“ pasirodymą.

Apie tai, ką žygio metu patyrė, pamatė ir sužinojo, moksleiviai papasakojo savo rašineliuose. Juose išsakytos mokinų mintys atskleidė jų norą daugiau sužinoti apie sovietų okupacijos metų įvykius: Lietuvos gyventojų trėmimą, jų fizinių naikinimą, partizanų kovą su okupantu.

Šiaulių Aukštabalio vidurinė mokykla, bendradarbiaudama su LPKTS Šiaulių filialu, ir ateityje planuoja organizuoti renginius, skirtus jaunimo tautiniams, patriotiniams ir pilietiniams ugdymui.

Klemensas ARLINGEVIČIUS,
LPKTS Šiaulių filialo valdybos narys

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“

Prenumeratos indeksas – 0117.

Prenumerata kainuoja:

1 mėn. – 5,60 Lt,
3 mėn. – 16,80 Lt,
6 mėn. – 33,60 Lt.

Vienas savaitraščio numeris kainuoja 1,40 Lt.

„Tremtinys“ išeina keturis kartus per mėnesį. Prenumerata priimama iki kiekvieno mėnesio 22 dienos.

(keliamas i 7 psl.)

2008 m. kovo 28 d.

Dar kartą dėl pasipriešinimo dalyvio teisinio statuso pripažinimo

Vasario 15 d. „Tremtinys“ Nr. 6 (788) išspausdintas straipsnis „Pasikeitė beveik visų kategorijų nuo sovietinės okupacijos nukentėjusių asmenų statusas“. Jame rašoma: „Kario savanorio teisinis statusas taip pat pripažintas asmenims, kurių organizavo ar dalyvavo GULAGO politinių kalinių sukiliuose ir sukilių malšinimo metu žuvo arba po numalšinimo buvo nuteisti papildoma bausme ar perkelti į uždaruošius kalėjimus ar baudžiamuosius lagerius. Šia nuostata įteisinti politinių kalinių sukilių Gorlage (Norilsk) 1953 m., Rečlage (Vorkutoje) 1953 m. ir Steplage (Kengyre) 1954 m. dalyviai...“

Naujojoje Pasipriešinimo 1940–1990 metų okupacijoms dalyvių teisinio statuso įstatymo redakcijoje, kuri įsigalijo nuo 2008 m. sausio 1 d., 7 straipsnio 2 dalyje sakoma: „Lietuvos genocido ir rezistencijos tyrimo centras nustato politinių sukilių ir masinių streikų sąvoką apibrėžimą ir kriterijus.“

Pabréžinta, nustato ne sąrašą, o „sąvoką apibrėžimą ir kriterijus“. Taigi sąrašas yra antraeilis, papildomas dokumentas, į kurį įtraukiama atvejai, kurie atitinka nustatytus sąvoką apibrėžimus ir kriterijus. Gali pasitaikyti tokiai atvejai, kai nurodytame sąraše nera

tokią vietą, kuriose vyko politinių kalinių sukilimai. Pažydziai, pateiktame sąraše nėra Vorkutos 29 šachtos. Tačiau jei žmonėms yra žinomos tokios vietas ir jei jie atitinka įstatymais nustatytus kriterijus, vis tiek galima kreiptis dėl pasipriešinimo dalyvio teisinio statuso. Sukilių ir masinių streikų vietų sąrašas bus papildytas.

Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro generalinio direktoriaus 2008 m. sausio 7 d. įsakyme Nr. 1V-3 „Dėl GULAGO politinių kalinių sukilių ir masinių streikų sąvokų bei jų sąrašo“ (įsakymas pateikiamas žemiau) sių sąvoką apibrėžimai ir kriterijai yra nustatyti ir nurodoma, kad pateikiamas sąrašas yra negalutinis ir bus papildomas.

Todėl asmenys, kurie nori kreiptis dėl pasipriešinimo dalyvio teisinio statuso pripažinimo sau ar savo artimiesiems, ar bendražygiam, turi vadovautis ne tik skelbiamu sąrašu, bet ir nustatytais sąvokų apibrėžimais ir kriterijais, tai yra kreiptis, jeigu jiems ar tiems asmenims, dėl kurių jie rūpinasi, teko dalyvauti įvykiuose, kurie atitinka nustatytus apibrėžimus ir kriterijus (sąrašas bus atitinkamai papildomas naujai nustatytais atvejais).

Antanas STASIŠKIS

Pateikiame Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro generalinio direktoriaus įsakymę „Dėl GULAGO politinių kalinių sukilių ir masinių streikų sąvokų bei jų sąrašo“ skelbiamą „GULAGO politinių kalinių sukilių ir masinių streikų sąvokos bei jų sąrašą“

GULAGO politinių kalinių sukilimas – pasipriešinimo lageriuose aukščiausiai išraiškos forma, kuri buvo lydima masinio kalinių nepaklusnumo lagerių administracijai ir bendrų reikalavimų (politinių – pakeisti represinę politiką ir ekonominį – sutrumpintos darbo dienos ir kt.) iškėlimo (mitinguose, susirinkimuose, laiškuose, skunduose ar pareiškimuose, skirtuose lagerių administracijai, politinėms ir represinėms institucijoms). Sukilius lydėjo ginkluoti susidūrimai su lagerių apsauga ir pasipriešinimo nuslopinimas kariniai represiniai metodai.

GULAGO politinių kalinių masinių streikas – protestas prieš lagerio administracijos savivalę bei žudynes su reikalavimais laikytis sovietinių įstatymų, peraugdavęs į masinių streiko formą, kurio metu buvo atsisakoma eiti į darbus ir buvo iškeliami režimo pakeitimo reikalavimai.

GULAGO politinių kalinių sukilių ir masinių streikų sąrašas
Sukilimai:

1. Ypatingasis lageris Nr. 2 „Gorny“ (Gorlagas). Norilskas, Krasnojarsko sritis, Rusija. 1953 m. gegužės 26 d.–1953 m. rugpjūčio 4 d.

2. Ypatingasis lageris Nr. 6 „Rečnoj“ (Rečlagas). Vorkuta, Komija, Rusija. 1953 m. liepos 19 d.–1953 m. rugpjūčio 1 d.

3. Ypatingasis lageris Nr. 4 „Stepnoj“ (Steplag), 3-asis lagerio skyrius. Džezkazganas-Kengyras, Karagandos sritis, Kazachija. 1954 m. gegužės 16 d.–1954 m. birželio 26 d.

Streikai:

1. Statybos Nr. 585 pataisos darbų lageris (Belogorsko lageris), Mordovija, Gorkio (N. Novgorodo) sritis, Rusija. 1953 m. rugpjūčio mėn.

2. Viatkos pataisos darbų lageris (Viatlag). Kirovo sritis, Rusija. 1954 m. sausio mén.

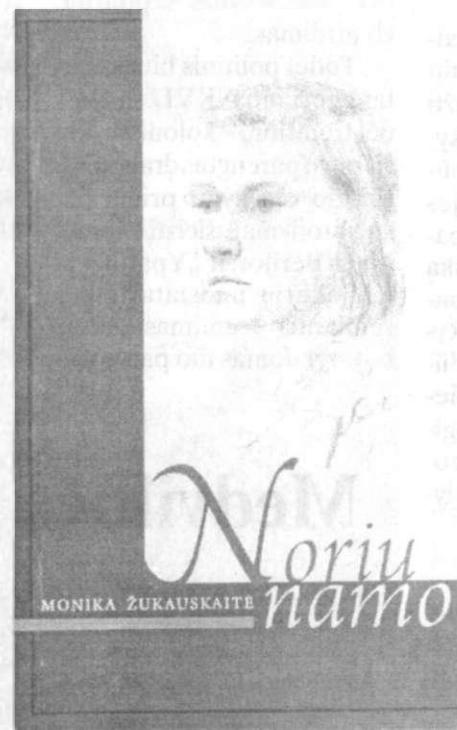
3. Bodaibos pataisos darbų lageris (Bodaibinlag). Bodaibas, Irkutsko sritis, Rusija, 1954 m. vasario mén.

4. Norilsko pataisos darbų lageris. Norilskas, Krasnojarsko sritis, Rusija. 1955 m. birželio 24–27 d.

5. Pesčanyj pataisos darbų lageris. Karagandos sritis, Kazachija. 1955 m. liepos 5–8 d.

Naujos knygos

Pokario spalvos vaiko akimis

Monikos Žukauskaitės knyga „Noriu namo“ prasideda 1941 metų birželio 14-osios įvykių mėnaze Lietuvos pasienio punkte aprašymu. Trys mažos mergaitės stebi pro langą, kaip į keistą vežimą (sunkvežimį – red. past.) įsakmiae sodinami vyrai ir moterys, juos išlydintieji braukia ašaras. Jų tėvelio čia nėra, jis senokai išėjęs iš namų „parnešti joms lauktuvių“. Mamytė tą rytą anksti išsiruošaplankytis senelių. Jas laikinai prižiūreti atėjusi kaimynė pastatė prie lango suoleli, kad aukščiau palypėjė visos trys – Danutė, Linutė ir Vidutė, pamatyti tą keistą „vežimą“.

Apie tremtį, gyvenimą gylaguose parašyta daug knygų, o apie sugrįžimą, apie tais metais Lietuvoje tvyrojusią atmosferą – labai kulkiai. M. Žukauskaitės knyga „Noriu namo“ užpildo tą spragą, joje piešiamas Lietuvos pokario metų gyvenimas ir nuotakos, kai prasidėjo sodybų tuš-

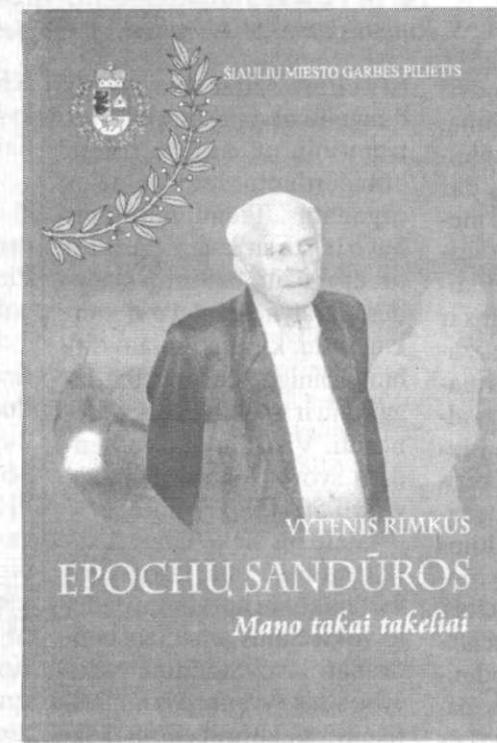
tėjimo metas. Įvykiai pateikiama nuosekliai. Apie varganą našlaičiais likusių Lietuvos vaikų gyvenimą kalba patys vaikai: šioje knygoje – paauglė Linutė. Gyvenimo tikrovę Linutė piešia vaikiškais potėpiais, per vaikiškų samprotavimų prizmę. Ji nuoširdžiai pasakoja apie ligas ir badą,

apie savo ir bendraamžių gyvenimą vaikų prieiglaujoje, kur beveik nieko kita negirdėjo kaip tik „buržuika“... Linutė gerai mokesi, todėl kartą „pakibo ant komosorgo kabliuko“: „Tu gera mokinė, mums komjaunime kaip tik tokį reikia. Būsi pažangaus jauimo gretose, – sakė jis. – Mes manome, kad vaikų namų auklėtiniai – geriausiai kandidatai į komjaunimą“. Ir neklausęs pačios Linos nuomonės, išrašė ją į organizaciją.

Knyga „Noriu namo“ – apie pokario vaikus, netekusius tėvų, per gyvenimą éjusius tarsi su neužlopoma skyle sieloje, nes niekas nesiskaitė su jų norais ar principais, mėtė juos ir vėtė, tikėdamiesi iš tos „tešlos“ nulipdyti būsimą „komunizmo statytojų“. Gyvenimas juos tarsi mažus kačiukus išmetė į sraunią upę ir laukę: išplauks ar žus... Nors knygoje aprašoma tų metų tikrovė skausminga, bet pabaiga – laiminga.

Aušra ŠUOPTĖ

Praeities ir dabarties atspindžiai

Lietuvos kultūros, mokslo, visuomenės veikėjas. Taip pristatomas Šiaulių miesto Garbės pilietis, profesorius Vytenis Rimkus, išleidęs prisiminimą ir ižvalgų knygą „Epochos sandūros: mano takai takeliai“. Tie takai ir takeliai praminti ne tik Lietuvoje, bet ir Sibiro lageriuose. Autorius, rašydamas apie savo tėvus, jų kilmę ir nuveikusius darbus, nubréžia savo gyvenimo liniją ir apžvelgia visą 20 amžių: su kataklizmais, netektimis ir prasmingiausiais lietuvių tautos sūnų bei dukterių kovos už laisvę epizodais. Profesoriaus mokslinė veikla įvertinta Stasio Šalkauskio premija.

Savo knygos pabaigoje V. Rimkus rašo: „Parašiau, perskaičiau ir pagalvoju – negi jau viskas? O iš tikrujų, tai tik nuotrupos bejokio nuoseklumo, kuriose pilna pasikartojimų, šokinėjimų per dienas ir metus...“

Pirmuojuose knygos puslapiuose skaitytojassupižista su Vyteniu Rimkumi tėvais – Jaroslavu Rimkumi ir Apolonija Budrikaite-Rimkiene. Tėvas buvo išsilavinęs

žmogus, Peterburgo universitete baigęs Klasikinės filologijos fakultetą. Šiaulių gimnazijoje dėstė istoriją, lotynų ir graikų kalbas. Motina Apolonija Rimkienė, kilusi nuo Kretingos – iš bajorų giminės.

Vytenio Rimkaus vaikystė pralekė tėvų meilės ir globos apsuptyje, kol į Lietuvą 1941 m. birželį neatslinko juodų negandų debesys. Rimkų šeima ištremta 1949 m. kovą. „Sibire po dvejų metų iš mūsų šeimos buvome areštuoti

trys: aš, tėvas ir nepilnametė sesuo Elytė – už rašinėjimus, laiškus ir rankraštinių laikraštukų leidimą. Aš buvau nuteistas mirties bausme, kuri vėliau pakeista į 25 metus lagerio...“ – rašo V. Rimkus. I Lietuvą V. Rimkus grįžo 1958 metais. 1963-aisiais susituokė su Česlava Pikelyte, abu užaugino dvi dukteris ir sūnų.

Knyga aprépia dideli gyvenimo tarpsnį – nuo vaikystės iki šių dienų. Daug vienos skiriama tremčiai, išsamiai aprašoma lagerių atmosfera, žmonių likimai. Ne dažnas, rašydamas prisieminimus apie tremtį,

pateikia gulagų valdžios struktūrą, aprašo kalėjimų ir lagerių pastatų architektūrą, analizuoją lietuviybės apraiškas tremtyje. V. Rimkaus knygoje „Epochos sandūros: mano takai takeliai“ visa tai randame. Nemažai vienos skirta dabarties problemų analizei, bandoma pažvelgti į valstybės perspektyvą ir nuspėti jos ateitį. Knygoje gausu lietuvių tautos tradicijų ir kultūros atspindžių bei iliustracijų.

“Tremtinio” inf.

Užmiršti tremties puslapiai

Tęsinys.**Pradžia Nr. 9 (791)****Tremtis buvo... užsakyta**

Daugelis nustebis perskaičėtė šį rašinį. Nustebė ir galbūt nepatikės – kaip galima vežti žmones į tremtį pagal užsakymą? Bet, pasirodo, ir toks būdas egzistavo. Pasinaudojės archyviniais dokumentais pabandyti atskleisti šetonišką stalininės vyriausybės sumanymą. Juolab kad tai buvo Ryti ir Europos žvalgybų susidūrimas, diplomatų mūšis siekiant įdiegti svetimą ideologiją, suklaudinti pasaulio visuomenę pertvarkant pokario gyvenimą.

Sovietams okupavus Baltijos šalis, prasidėjo nesuprantamas genocidas. Nors karas baigėsi, buvo paskelbta mobiliacija į Raudonąją armiją. Išlikę gyvi jauni vyrai vėl buvo atplėšiami nuo šeimų, seneliai tėvai paliekami badauti, kadaangi jie neturėjo sveikatos dirbtų žemę, pamainomis plušeti fabrikuose. Prasidėjo ūkių konfiskacija, žmonių areštai, deportacijos. Represiniai organai ne tik Lietuvoje, bet ir kitose Baltijos valstybėse darbavosi išsijuose.

Dalis Lietuvos, Latvijos ir Estijos gyventojų, vadovaujantis Josifo Stalino strategija sužlugdyti Baltijos šalių valstybingumą, buvo ištremti iš Sovietų sąjungos aneksuotų teritorijų dar 1939 metų rugsėjį ir 1940 metų rugpjūtį. Paskui vyko tolesnis Lietuvos, Latvijos ir Estijos bei vakarinių Ukrainos ir Baltarusijos rajonų sovietizavimas. L. Berijos žmonės masiškai suiminėjo šiu šalių valdžios atstovus. Politinis biuras patvirtino okupuotų teritorijų sovietizavimo programą, kuri turėjo tapti Baltijos respublikų sovietizavimo modeliu. Visų jų administracinis, ekonominis, finansinis, socialinis ir ideologinis suvienodinimas Sovietų sąjunga tapo pagrindiniu stalininės vadovybės rūpesčiu. Tuo pat metu ji dėjo visas pastangas, kad izoliuotų proceso priešininkus.

Tu priešininkų buvo nemazai. Pirmos protestavo Skandinavijos šalys. Jos priminė Žmogaus teisių chartijos nuostatus, per įvairių šalių diplomatus pasisakė prie kitių tautų genocidą. Bet tai buvo pokario metai, didis „Šiaurės lokys“ kruvinomis letenomis draskė svetimus likimus, nekreipdamas jokio dėmesio į prieštaravimus. Jis elgesi

kaip užkariautojas, visavaldis šeimininkas. O tu šalių balsas, kurias nuo Europos žemyno skyrė vandenynas, silpnai buvo girdimas.

Todėl politinis biuras nutekė „priimti NKVD siūlymą dėl tremtinii – kolonistų, kuris buvo parengtas draugo Višinskio“. Įsakymo priede buvo nurodymai, išleisti Lavrentijaus Berijos, ir „Ypatingų naujakurių nuostatai“. Jais remiantis trėmimas galėjo būti vykdomas tuo pačiu me-

gnus pusė milijono čečenų ir ingušų; praėjus vos keliems mėnesiams tokis pat likimas ištiko 37,4 tūkstančius balkarų, paskui atėjo eilė 225 tūkstančiams bulgarų, graikų ir totorių, gyvenusiu Kryme. Specialiai Aukščiausiosios Tarybos prezidiumo įsakais šių tautų autonomija buvo panai-kinta.

Baigiantis karui priėjo ir Lietuvos gyventojų eilė. 1945 metais žmonės iš Lietuvos buvo tremiami remiantis SSRS

apskričių skyrių viršininkams. Jiems buvo nurodyma iki 1945 metų sausio 1 dienos atlikti išsamią kiekvienoje apskrityje gyvenančių vokiečių šeimų, taip pat ir mišrių, apskaitą ir dėl kiekvienos šeimos, kurią numatyta ištremti, priimti nutarimą dėl jos iškeldinimo. Vežant vokiečius turėjo būti vežami ir ne vokiečių tautybės asmenys, susiję su vokiečio šeima: žmona, vyras, augintiniai.

Vokiečių deportacijai va-

Operacija turėjo prasidėti auštant, kad būtų išvengta „nereikalingo triukšmo ir panikos“. Geležinkelio stotis privalejo būti apsupta apsaugos dalinių. Konfiskuotuose namuose ir butuose buvo apgyvendinti Sovietų valstybės ir partijos valdininkai, Raudonosios armijos vadai, gydytojai ir mokytojai.

Prievertinė Baltijos šalių inkorporacija į SSRS skyrėsi nuo kitų regionų aneksijos. Tai buvo apgalvota ir daugia-pakopė akcija. Faktas, kad Trečiasis reichas pripažino Lietuvą, Latviją ir Estiją sovietų interesų Europoje sfera, leido J. Stalino vadovybei pri-mesti šioms šalims „savitar-

pio pagalbos sutartis“ ir įkurdinti Raudonosios armijos dalinius jų teritorijose. Taip buvo sustiprinta įtaka Baltijos regione. Didžioji Britanija ir Prancūzija buvo lin-kusios vertinti tai, kaip mažesnę blogybę negu galimą vokiečių okupaciją. Prancūzijos pralaimėjimas ir Didžiosios Britanijos ekspedicinių pajėgų pasitraukimas iš žemyno atverė kelią aneksijai...

Iš 14 apskričių (Alytaus, Kauno, Kretingos, Lazdijų, Marijampolės, Mažeikių, Panevėžio, Raseinių, Šakių, Šiaulių, Tauragės, Telšių, Ukmergės, Vilkaviškio) ir Kauno surinktos vokiečių šeimos buvo at-gabentos į Šančius, Drobės gatvę, ir 1945 metų balandžio 27 dieną ešelonu Nr. 48006 iš-vežtos į Stalinabadą (dabar Dušanbė, Tadžikistanas).

Kodėl ešelonas, kurio laukė miško paruošų treste „Pečiorles“, kaip buvo numatyta, nepasuko Komijos link? Pasutintiniu momentu NKVD vadovybė nusprendė darbščius vokiečius panaudoti „komunizmo statybai“ ne Tolimojoje Šiaurėje, o Vidurinėje Azijoje. SSRS vidaus reikalų liaudies komisaro pavaduotojo V. Černyšovo potvarkiu, kelionės išlaidoms buvo skirta 100 tūkst. rublių – po 100 rublių kiekvienam tremtinui. Tieki pinigų ešelonu viršininkui gvardijos kapitonui Aleksandriui Miraškinui įteikė LSSR NKVD finansų skyriaus viršininkas majoras Vulgas Faktorauskas. Po keturių savaičių sunkios kelionės Kuibyševsko gyvenvietę Kurgantiubės srityje pasiekė 261 šeima iš 854 žmonių (219 vyru, 372 moterys ir 263 vaikai). (Bus daugiau)

Medvilnės plantacijų belaisviai

Per šv. Velykas Tadžikistano tremtiniai. Iš kairės: S. Savokienė, S. Rutkauskaitė, M. Noraitytė, A. Gopienė ir A. Savokas. 1947 m.

Pavasaris kalnuose

tu keliose šalyse. Net laikas daugeliu atvejų sutapo. Visa tremtinii nuosavybė turėjo būti perduota vietas valdžios organams. Tremiamiesiems buvo leista su savimi pasiūti tik drabužių, baltinių, alyvinių, patalynės, valgymo įrankių, indų, kibirų, metalo dirbinių, pinigų, brangenybių, lagaminų ir maisto atsargų mėnesiui. Visų šiu daiktų bendras svoris šeimai negalėjo viršyti 500 kilogramų.

Valdžia siekė suvesti sąskaitas ir su tais, kurie karo metais kokiu nors būdu padėjo vokiečiams ar su jais bendradarbiau. Stolinė vadovybė šiaisiai gyventojais nepasitikėjo ir siekė jų atsikratyti. Iki tol NKVD organai ir jieems padaliniuose buvo sukaupę nemažą patirtį deportuojant ištisas mažas tautas iš jų istorinių židinių į atšiaurius kraštus kitame žemyne. 1941 metais iš Pavolgio buvo ištremti vokiečiai, kurie čia buvo apgyvendinti dar Petro I laikais, 1943 metais iš savo autonominės gyvenvietės ištremė 68,3 tūkstančius karačajų, tų pačių metų gruodį buvo ištremta 93,1 tūkstantis kalmukų, 1944 metais sugrūsta į va-

NKVD-MVD vadovybės įsakymais ir potvarkiais, specialiai vyriausybės nutarimais.

Pirmieji pokario trėmimai iš Lietuvos prasidėjo 1945 metų balandžio pabaigoje. Pirmosios aukos – Lietuvos vokiečiai. 1945 metų vasario 7 dieną SSRS vedaus reikalų liaudies komisariato pavaduotojas, valstybės saugumo 2-ojo rango komisaras (atitinko generolo pulkininko karių laipsnį) Vasilijus Černyševas pasiraše slaptą įsakymą Nr. 1-2120, kuriuo buvo įsakytas vokiečių tautybės gyventojus iškeldinti iš Lietuvos į Komiją ir įdarbinti miško paruošų treste „Pečiorles“. Formaliai jiems buvo leista pasiimti pinigų, drabužių, apavo, maisto ir namų apyvokos daiktų – iš viso iki vienos tonos svorio šeimai.

Vokiečių trėmimui buvo pradėta rengtis iš anksto. Remdamiesi SSRS NKVD-NKGB direktyvomis, LSSR vedaus reikalų ir valstybės saugumo liaudies komisarai J. Bartašiūnas ir A. Guzevičius 1944 metų gruodžio 16 dieną pasiraše bendrą direktyvą Nr. 00217/5, skirtą vienims LSSR NKVD ir NKGB

dovavo iš Maskvos atvykės SSRS NKGB valdybos viršininko pavaduotojas, valstybės saugumo komisaras Dmitrijus Rodionovas. 1945 m. vasario mėnesį jis kartu buvo ir SSRS NKVD-NKGB įgaliotinis Lietuvoje. 1945 m. balandžio 9 d. trys valstybės saugumo komisarai – J. Bartašiūnas, A. Guzevičius ir D. Radionovas – telegrafavo SSRS vedaus reikalų liaudies komisaro pavaduotojui, 2-ojo rango valstybės saugumo komisaru Sergejui Kruglovui, kad pasirengta iš Lietuvos ištremti 300 vokiečių šeimų, kurias sudaro tūkstantis žmonių. Represinių žinybų vadovai tremtiniam išvežti praše skirti 55 geležinkelio vagonus.

Trėmimas vyko remiantis iš anksto sudarytu NKVD sąrašu. Kiekvienam operatyviniam būriui vadovavo trių atsakingų asmenų grupė. Maršrutai į priėmimo vietas buvo iš anksto numatyti; operatyvinės grupės surinktos trėmimo išvakarėse. Niekam nebuvė leidžiama né minutei palikti būstinių. Grupės vadas patirkindavo kiekvienos iš dviejų ar triju jam paskirtų tremtiniių šeimų sudėtį, siūlymus dėl namų ir žvalgybos pranešimus.

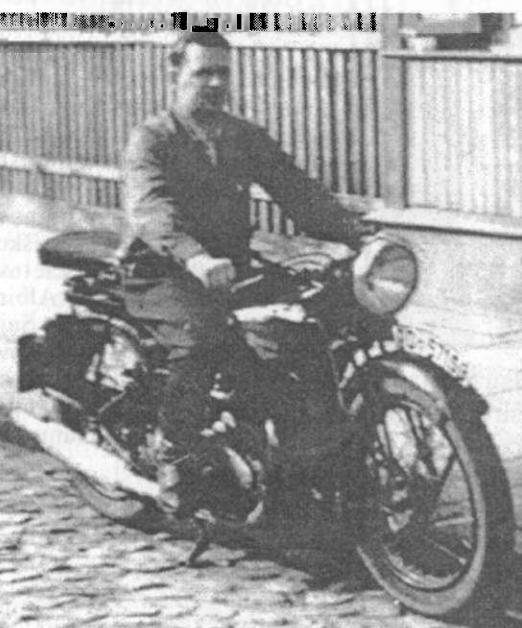

Kovoti su okupantu jam buvo lemta tik tris mėnesius. Lietuvos laisvės armijos (LLA) vadovybės iš Vilniaus atsiustas į Kaišiadorių kraštą partizanauti, nuo 1945 m. sausio 15 d. iki 1945 m. balandžio 13 d. buvo Didžiosios Kovos apygardos (DKA) apygarda tada vadinosi LLA 5-uoju raijonu) vadas. Per tokią trumpą veiklą jis sugebėjo įnešti daug struktūrinų ir organizacinių permainų, išleido įsakymą, kuriais Lietuvos kariuomenės Statuto ir kitų norminių dokumentų pagrindais patikslino būrių, batalionų, rinktinės veikimo teritorijas, veiklos ir veikimo tvarką, siekė suburti visus Trakų, Ukmurgės, dalies Kauno apskričių partizanus į stiprūjunginį. Žuvo 1945 m. balandžio 13 d. Kaugonių–Dainavos miškuose (Žaslių valsč.).

2001 m. gegužės 15 d. Lietuvos Respublikos Prezidento dekretu Mečislovas Kestenis apdovanotas Vyčio Kryžiaus ordino Riterio kryžiumi, jām suteiktas dimisijos pulkininko laipsnis.

Mečislovas gimė 1913 m. Kėdainių aps. Gražiškių k. ūkininkų daugiaavaikėje šeimoje. Iš pradžių šeima gyveno téviškėje, vėliau persikelė gyventi į Skiemius. Kesteniai augino septynis vaikus: Mečislovą, Vytautą, Stasi, Elytę, Joną, Adolfą ir Vidą. Mečislovas buvo vyriausias. Kai mokėsi Skiemiu pradinėje mokykloje, buvo pakankamai gabus, geras mokinys, tačiau pramušta galva būti kariškiu.

Dar būdamas paauglys išėjo iš namų ir prisišlejo prie Kėdainiuose stovėjusio pulko. Sakėsi našlaičiu esas, todėl buvo priimtas Lietuvos kariuomenės Kėdainių pulko auklėtinui. Čia išbuvo porą metų, o kai atėjo laikas tikrai karinei tarnybai, ją atliko Lietuvos kariuomenės Kėdainių apskrities 3-iajame pėstininkų pulke. Po būtinosis tarnybos neilgam grijo namo ir bandė įsidarbinti, ta-

Mečislovas Kestenis, Švenčionių kriminalinės policijos viršininkas. 1943 m.

Marija Bulkaitė-Kestenienė
Nuotraukos iš autoriaus asmeninio archyvo

čiau savo svajonės nepamiršo. Dideliam jo džiaugsmui, Mečislovas buvo pakviestas liktiniu į tą patį pulką, kurį vėliau iškėlė į Seredžių. Tai įvyko maždaug 1937 m. Šioje tarnybos vietoje tarnavo iki Vilniaus krašto sugrąžinimo Lietuvai. Jam pavyko išvengti mūsų karininkijos likimo, nes 1941 m. pradžioje Pabradės poligone paleido savo būri, o pats pasislėpė. Slapstėsi iki karo pradžios.

Nuo 1942 m. gyveno ir dirbo Švenčionyse, buvo kriminalinės policijos viršininkas, turėjo vyresniojo leitenanto laipsnį. 1943 m. vedė Mariją Bulkaitę iš Čižiškių k., Ceikinių parapijos. Jos brolis Liudas buvo Mečislovo bendrabžygis LLA gretose.

Frontui artėjant prie Švenčionių, Mečislovas Kestenis paleido savo pavaldinius policininkus, o pats atvyko į Vilnių. Artėjant sovietų armijai, jissu žmona ir jos giminaičiai ruošėsi trauktis į Vokietiją. Kelionei prikalbino ir žmonos artimuosis. Tik žmona

Marija su motina trauktis atsisakė, nes pirmoji laukėsi. Emigrantai leidosi Karaliaučiaus link, tačiau juos aplenkė sovietų armija, tad iš pusiaukelės teko grįžti į Vilnių. Apsigyno Subačiaus gatvėje.

Po nepavykusios kelionės Mečys 1944 m. lapkritį buvo atvažiavęs į Skiemius ir gyveno ten visą mėnesį. Vėliau sugrįžo į Vilnių pas žmonos tėvus.

Dabar pasekime vyresniojo leitenanto Mečislovo Kestonio-Serbento gyvenimą dalyje, kuris jau vadinosi LLA Vilniaus apygardos 5-ąja apylinkę, jungusia apie du tūkstančius kovotojų. Jis su savo štabu ir Žaliu Velniu, taipuisi jo pavaduotoju, laikėsi Žaslių ir Musninkų valsčiuose. Jų sekimui buvo užverbuita dešimtys žmonių. Jie, apsimetę keliaujančiais siuvėjais, nuo bado sprukusiais iš miesto vargšais, vengiančiais tarnauti sovietų armijoje, kitokiomis aplinkybėmis beslapstančiais, tarytum ieškojo kontaktų su partizanais.

1945 m. kovo 27 d. po apy-

gardos štabo užpuolimo Čiobiškio vaikų prieplaudoje, štabas išsiblaškė. Pagal partizanų kovos taktiką, buvo numatyta susitikti, matyt, Kaugonių miške. Jie norejo trauktis į Trakų–Semeliškių–Onuškio apylinkes, kur šeimininkavo Juodosios Kaukės batalionas. Kitais duomenimis, partizanai sumanė užimti Žaslių valsčių. Tad patogi vieta prieš puolimą susijungti Kaugonių–Dainavos–Kazokiškių miškų masyve (Žaslių ir Vievio valsč.), DKA 1-ojo, 3-iojo ir 5-ojo batalionų veiklos ribose.

1945 m. balandžio pradžioje NKVD sužinojo, kad už Neries lanko, Kaugonių miške, slapstosi didelis partizanų būrys. Juos sunaikinti pajungti NKVD kariuomenės 25-asis ir 97-asis šaulių pulkai, 4-osios šaulių divizijos seržantų mokyklos kursantai, Vievio ir Žaslių stribai. Galybė kareivių su karine technika išsilaiptino Kauno–Vilniaus vieškelyje, pagal geležinkelį ir supo miškus. Balandžio 13 d. 5 val. ryto apie šimtas

partizanų susidurė su kariuomenės pulko batalionu, saugojusiu teritoriją nuo Bekštonių iki Dainavos. Atkakliame mūšyje žuvo penki partizanai. Vyrai nutarė trauktis iš Neries lanko miškų per Paparčius–Kaugonis ir supainioti persekiotams pėdas, tačiau tie nesivijo. Partizanus buvo apsupusi tanki kareivių grandinė. Kelis kartus vyrai bandė pralaužti apsusities žiedą, bet nesisekė. Apie pusē vienuoliktos vakare, jau sutemus, dvi grupės partizanų ties Kaugonimis ir Tabariškėmis susidurė su NKVD 25-ojo pulko antruoju batalionu. Mūsės truko pusantros valandos, o tame paguldė galvas šešiolika partizanų. Be to, buvo suimta 12 partizanų, iš kurių 3 sužeisti, areštuota 16 talkininkų. Žuvo ir 70 kareivių.

Siame mūšyje žuvo Serbentas bei jo draugai – 3-iojo bataliono vadas Zigmas Kacevičius-Genijus, partizanai Adolfas Markevičius-Putinas, Bronius Kanėvičius-Kriausė, Antanas Perednis ir kiti. Apytikrė Mečislovo Kestonio-Serbento žūties vieta yra Kaugonių–Dainavos miško pakraštyje, ties Tabariškių k.

Tada pasižymėjo partizanams vadovauti émėsis Vladas Marcinauskas-Tauras. Jis su likusiais gyvais kovotojais pasitraukė į Tabariškių raitą. Sovietai naktį ten eiti bijojo. Aštuoni partizanai traukėsi per mišką, atėjo prie Neries, ten sutiko Eugenijaus Sviolo-Slyvos vyrus. Persikėlė per upę, ten sulaukė ramesnių laikų. Tada su keliais prisijungusiais partizanais grįžo į Žaslių valsč., susisieké su Pranu Petkevičiuimi-Drambliu.

Partizanų kūnai nuvežti į Vievi. Miestelio žmonės suvaryti juos atpažinti. Šiandien niekas nežino, kur partizanai užkasti, o gal buvo išvežti kuri? Istorikas Kestutis Kasparas teigia, kad jie užkasti už kapinių, pelkėje, tačiau ši vieta atminimo ženklu nepažymėta...

(atkelta iš 4 psl.)

V.Bazilevičius vėliau buvo areštuotas enkavedistu, nuteistas 25 metams katorgos. Kartu su juo – režisierius S.Čaikauskas ir kiti. Mokslo draugas V.Dragūnas antrą kartą areštuotas gestapo, žiauriai tardytas, vėliau patyrė enkavedistų tardymus ir atsidūrė Magadano lageriuose.

Nelengva buvo ir Anuprui Mozūraičiui. Jo tėvas jau buvo miręs, pačiam pragyventi ir prasimaitinti buvo sunku. Be to, "rimtas kandidatas" reicho darbo tarnybai – paruoštas išgabenumi į Vokietiją, bet pabėgo pro namo langą, kur buvo saugomi surinkti darbininkai. Paskutinį kartą

nuo vokiečių policininkų bėgo vienmarškinis, kai frontas artėjo prie Marijampolės. Kulkoms švilpiant pro ausis, persirito per geležinkelio pylimą ir ištrūko.

1944 metų pavasarį Marijampolės kareivinėse émė rinktinės Vietinės rinktinės kariai. Abiturientas Anupras Mozūraitis tapo karo mokyklos kursantu. Ne visus kariūnus aprūpino uniformomis. Vokiečiai émė trikdyti aprūpinimą ne tik ginklais, bet ir drabužiais, todėl didesnė kariūnų dalis dėvėjo savus – ci vilius. Kadangi A.Mozūraičio

niekas, svarbiausia tie, kurie galėjo apskusty, nematė kariškai apsirengusio, todėl NKVD nesužinojo apie jo tarnybą Vietinėje rinktinėje.

Rinktinės vadai, numatydamai būsimą susidorojimą, kariūnus pradėjo išleisti atostogų neribotam laikui. Gegužės 15-osios naktį Mozūraitis jau "atostogavo". Pas juos tuo metu gyveno karininkas Parojas, nakojo dar vienas puskarininkis. Rytą Anuprą pažadino šūviai ir granatų sproginai kareivinių rajone. Karininkas Parojas pasakė: "Šito ir laukiau." Netrukus iš karei-

vinių ištrūkė pas juos atbėgo dar trys Vietinės rinktinės kariai. Visi puolė ieškoti kokių nors civilių drabužių. Persirengė ir iškeliavo į Liepynų kaimą, kuriame pas ūkininką pasislėpė 10 ar 15 rinktinės kariai.

Sovietų okupacijos metais A.Mozūraitis už kulkų 40 rublių atlyginimą dirbo meno vadovu. Jam siūlė stoti į Komunistų partiją: gyvenimas būsių sotenes, bet jis atsisakė. Pagaliau vietas laikraščio redaktorius atsiuntė pas jį Revoliucinio judėjimo muziejaus bendradarbi, A. Mozū-

Palydos, virtusios politine demonstracija

raičiu pasiūlius: "Parašyk, kad 1943 metų pavasarį "transportininkus" išlydintys marijampoliečiai žygiavo iškėlę raudoną vėliavą, o ne Trispalvę". Bet A.Mozūraitis nenorėjo pasinaudoti karjeros galimybe ir netapo "revoliucionieriumi", o minėta demonstracija netapo "komjūnimo ir revoliucinio judėjimo istorijos" dalimi.

Anupras Mozūraitis apdovanotas Kario savanorio žymeniu ir Lietuvos vietinės rinktinės Garbės Kryžiumi.

Aleksandras JAKUBONIS

Liutaveras Karalius

Eidamas 74-uosius metus Ukmergėje mirė Sibiro tremtinys Liutaveras Karalius.

Tai žmogus, mylėjęs Lietuvą, jos kultūrą, papročius, istoriją ir sugebėjęs tuo užkrėsti kitus. Daug metų rinkęs žinias ir įdomius faktus apie Laisvės kovas, Lietuvos Didžiąjį Kunigaikštystę, tautinio atgimimo šviesuolius, su fotoaparatu išnarišęs atkampiausius Lietuvos bažnytkaimius ir dvarus tapo pavyzdžiu jau nuomenei ir visiems jį pažinojusiems. Liutaveras taip pavyzdžiu paprasto lietuvio, dėl savęs, o ne dėl däsentacijos ar kokio atlygio, tyrinėjančio savo kraštą, kad taptų pilnaverčiu savo tautos žmogumi, kad padėtų tokiais tapti kitiems, kad pratestu darbus tų, kuriuos gerbė ir kuriais žavėjosi.

Liutaveras Karalius gimė

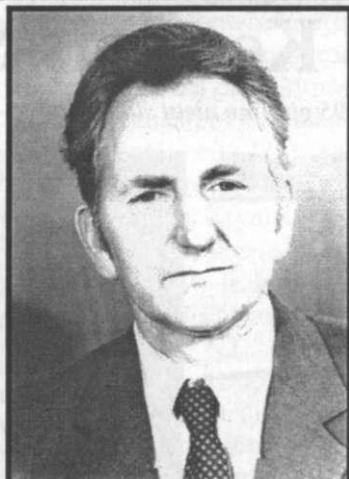
1934 m. birželio 25 d. Savotėvo Juozo ūkyje, Trilaukio kaime, Pajevonio valsčiuje, Vilkaviškio apskrityje, gyveno neilgai. 1944 m. artėjantis frontas paverė šeimą pabėgėliais, per stebuklą išlikusiais Vokietijos karo laukuose.

Vos grįžusiu į Lietuvą jau laukė Stalino vagonai, kurie 1949-aisiais sustojo Irkutsko srityje Alarsko rajone. Čia, Bolšoj Bachtajo kaime, prabėgo jaunystė, dirbo komaininku.

1958-aisiais pavyko grįžti į Lietuvą. Liutaveras dirbo traktorininku, mechaniku, katilinės viršininku, baigė Vilniaus politechnikumą. Nuo 1963-ųjų gyveno Ukmergėje. Ten su tremtine Leokadija Jonekyte-Karaliene užaugino du sūnus: Audrys – garsus architektas, Gytis – žinomas leidėjas.

Liutaveras visuomet buvo optimistas, turėjo gerą humo-

Pro memoria

ro jausmą. Nors jau nuo jaunystės kankino širdies liga, jis daug sportavo, keliao – ilgai nepasidavė. Jo šviesus atminimas visados išliks mūsų atmintyje. Ilsėkis ramybėje, mielas bičiuli, drauge, bendražyg!

Liutaveras Karalius palaidotas gimtinėje, Pajevonio kapinėse.

**Tremties bičiuliai,
Ukmergės tremtiniai**

Skelbimai

Balandžio 6 d. (sekmadienį) 14 val. Alytaus šaulių namiuose (Dariaus ir Girėno g. 10) įvyks **LPKTS Alytaus filialo visuotinis ataskaitinis susirinkimas**. Turėkite nario pažymėjimą. Galėsite sumokėti nario mokesčių, užsisakyti „Tremtinį“.

Knygų tremties ir rezistencijos tematika bei naujus „Laisvės kovų archyvo“ numerius galite įsigyti LPKTS būstinės knygynelyje, Kaune, Laisvės al. 39.

Keliaukime kartu!

Balandžio 19-20 d. „Karaliaučius – romantiški Rytprūsiai“ (Tolminkiemis-Lazdynėliai-Gubinė-Īsrutis-Norkyčiai-Želva-Karaliaučius-Palvininkai-Riaušiai-Ragainė-Tilžė). Kaina 270 litų, dar – Rusijos viza – 190 litų suaugusiems, 170 litų vaikams. Išvykimas iš Kauno, Vilnius. Kreiptis tel. (8 37) 205 482, 8 689 54 571, el.p. cepurniene@delfi.lt, informacija: www.101turias.lt

Klausiamė skaitytojų

Skaitytojai tikriausiai pasrebėjo, kad kovo mėnesį nespausdinome televizijos programos. Tai padarėme sulaikę gausybės skaitytojų skambučių, siūlančių jos atsisakyti. Tačiau liovęsi publikuoti TV programą, išgirdome netik sveikinimą, kad pagaliaudar vieną puslapį skyrėme puikiems straipsniams, bet ir nuomonė, kad TV programos kai kuriems skaitytojams tikrai labai reikia.

Norėdami išsitikinti, ar dauguma skaitytojų pageidauja, kad „Tremtinyje“ būtų spausdinama keturių pagrindinių

Lietuvos televizijos kanalų programa, prašome išsaugytis savo nuomonę.

Skambinkite į redakciją telefonu (8 37) 32 32 04 arba rašykite elektroninį laišką adresu: tremtinys@erdves.lt, arba savo pageidavimus atsiųskite paštu adresu: Laisvės al. 39, LT 44309 Kaunas.

Jūsų laiškų ir skambučių lauksime iki balandžio 14 d.

Nuo balandžio 18 d. TV programą spausdinsime arba nespausdinsime atsižvelgę į daugumos skaitytojų ir LPKTS tarybos nuomonę.

Jolita NAVICKIENĖ

Užjaučiamė

Dėl brolio Ginto mirties nuoširdžiai užjaučiamė LPKTS narę Ramutę MATULIAUSKIENĘ.

LPKTS Vilniaus filialas

Nuoširdžiai užjaučiamė Latvijos lietuvių politinių kalinių ir tremtininių draugijos pirmininką, laikraščio „Latvijos lietuvis“ redaktorių Juozą KRUŽIKĄ, dėl žmonos mirties.

LLPKT draugijos nariai

Atsiliepkite

Ieškau Margio būrio (Utenos apskritis) partizanų – brolių Antano ir Prano JUCIŲ. Jie buvo nužudyti Anykščių r. Debeikių mstl.

Ką nors žinančiuosius apie Jucius prašau paskambinti mob. 8 675 32 169.

Patikslinimas

„Tremtinyje“ Nr. 10(792) (2008 m. kovo 14 d.), 5 puslapyje, Kęstučio Kasparo straipsnyje „Stanislovas Morkūnas-Tarzanas“, antrame sakinyje įsivėlė klaida. Stanislovas Morkūnas-Tarzanas buvo Šaulių organizacijos narys.

Atsiprašome autorius ir skaitytojų.

ILSEKITES RAMYBĖJE

Albina Lapėnaitė-Fiodorova

1932–2008

Gimė Švenčionių r. Rėkučių k. ūkininkų šeimoje, auginusioje šešis vaikus: tris sūnus ir tris dukteris. Šeima anksti neteko tévo. Vienas brolis tapo Lietuvos partizanu ir žuvo, kitas buvo pašauktas į sovietų armiją. Mama su trimis dukterimis 1945 m. ištrema į Permę sr. Kačiavskio r. Ust Onolovo gyvenvietę. Nepilnametės mergaitės teko dirbtį sunkius miško ruošos darbus. 1960 m. grįžo į Lietuvą, apsigyveno Švenčioneliuose. Albina dirbo dažtoja. Prasidėjus Atgimimui aktyviai dalyvavo Sajūdžio veikloje, nuo 1990 m. buvo LPKTS narė. Dainavo buvusių tremtinių ir politinių kalinių chore.

Palaidota Rėkučių k. kapinaitėse.

Nuoširdžiai užjaučiamė seserį Aldoną ir artimuosius.

LPKTS Švenčionių filialas

Juozas Skurvydas

1929–2008

Gimė Baltrimų k., Ylakių valsč., Skuodo r., ūkininkų šeimoje, auginusioje devynis vaikus. Brolis žuvo partizanaudamas. 1948 m. Juozas su broliu ir seserimi už paramą partizanams buvo suimti ir nuteisti po 10 m. lagerio, kiti šeimos nariai ištremti. Juozas kaledėjo Oziorlage, Taišeto r. 1956 m. išleistas iš lagerio kartu su broliu Albertu išvyko į tremtį pas tévus į Bochaną r., Irkutsko srity. Ten Juozas vedė tremtinę Stasę. Mirus abiem tévams, Juozas šeima išvyko į Lietuvą, vėliau – į Latviją. 1965 m. grįžo į Mažeikius. Užaugino du sūnus ir dukterį. Dainavo buvusių tremtinių ir politinių kalinių chore „Atmintis“.

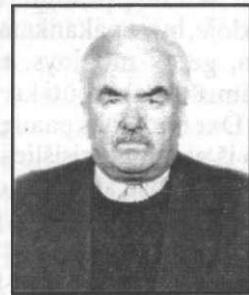
Palaidotas Mažeikių kapinėse.

Užjaučiamė artimuosius.

LPKS Mažeikių skyrius

Stasys Kibickas

1927–2008

Gimė ir augo Šlevelių k., Molėtų r., valstiečių šeimoje, auginusioje keturis vaikus. Baigė Vilniaus amatų mokyklą, igijo statybininko profesiją. Besimokydamas Vilniuje dalyvavo pagrindinėje pasipriešinimo okupacijai veikloje. 1947 m. suimtas, KGB tardytas, kankintas, įkalintas Lukiskių kaledėje. Kalėjo Komisos Intos, Vorkutos lageriuose. Išleistas į laisvę vedė tremtinę Stasę Bertašiutę, sulaukę dukters ir sūnaus. 1967 m. grįžo į Lietuvą, apsigyveno Tauragėje, dirbo statybinėse organizacijose. Buvo aktyvus Sajūdžio ir LPKTS Tauragės filialo narys.

Palaidotas Tauragės Papušynio kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiamė dukterį, sūnų su šeimomis.

LPKTS Tauragės filialas

Vytautas Šimanskis

1930–2008

Gimė Šiaudinių k., Jurbarko r., daugiavaikėje pasiturinčių ūkininkų šeimoje. Anksti neteko tévu. Mokėsi Se redžiaus progimnazijoje ir Belvederio pienininkystės technikume. Brolis Martynas buvo suimtas, Benediktas 1946 m. žuvo už tévynės laisvę, Kazimieras ir sesuo Marytė 1948 m. ištremti. 1952 m. Vytautas su broliu Stasiu buvo ištremti į Krasnojarsko kr. Revčio gyvenvietę. Dirbo Kraslago geležinkelioje. 1955 m. Vytautas grįžo į Lietuvą, baigė Belvederio technikumą, dirbo įvairoje pieninėse.

Nuoširdžiai užjaučiamė šeimą ir artimuosius.

LPKTS Klaipėdos filialas

SL289

Redaktorė Jolita Navickienė

Redakcija: Aušra Šuopytė,

Dalia Maciukevičienė,

Vesta Milerienė

Mūsų adresas: Laisvės al. 39, LT-44309 Kaunas, tel. (8 37) 323 204, faksas (8 37) 323 214 Indeksas 0117. El. paštas: tremtinys@erdves.lt, LPKTS puslapis interne: <http://www.lpkts.lt> Įmonės kodas 3000 32645. Ats./sask. AB "Vilniaus bankas", kodas 70440, Nr.LT18 70440600 0425 8365. Spaustino spaustuvė UAB "Rinkos aikštė", Josvainių g. 41, Kėdainiai Offsetinė spaudo 2 sp. lankai. Tiražas 3880. Užs. Nr.

Kaina 1,40 Lt